

جمال و کمال

بدان که قرآن مانند است به بهشت جاودان؛ در بهشت از هزار گونه نعمت است و در قرآن از هزار گونه پند و حکمت است.

در این جا: ویژگی و مثل قرآن، مثل آب است روان؛ در آب، حیات تنها بود و در قرآن حیات دلها بود.

M

ای دوست! درمان کار خود کن و اگر معاملت می کنی، با حق کن. **قن.....**
در این جا: خصلت

۶۴- واژه «عهد» در کدام گزینه ایهام دارد؟

زان حوالی که تو می آیی، باران چون است؟
در سینه دارم یاد او یا بر زبانم می رود
حجاب ضعف چو از هم گسست، عزم قوی است
هواداران کویش را چو جان خویشان دارم

۱) خشک سال است در این عهد وفا را، ای اشک
۲) با این همه بیداد او وان عهد بی بنیاد او
۳) ز عهد کودکی آمادهی بزرگی شو
۴) مرا عهدی است با جانان که تا جان در بدن دارم

۶۵- مفهوم عبارت «ای شیخ، من از تو سرّ خدای تعالی طلب کردم، تو موش به من دادی؟ شیخ گفت: ما موشی در حقّه به تو

داریم، پنهان نتوانستی داشت، سرّ خدای را چگونه نگاه خواهی داشت!» با کدام بیت زیر قرابت ندارد؟
در دل سوختگان نشو و نما دارد عشق
شادی جان کسی کو به غم ارزانی است
لیک آن درهانه لایق هر کسی است
بی خود ز خود است و با خدا همراه است
۱) نیست هر آب و زمین قابل تخم شررش
۲) لایق هر عاشقی نیست غم عشق او
۳) در درون بحر او درها بسی است
۴) عارف که از سرّ معرفت آگاه است

(۱) اریکه‌ی پادشاهی، در این جا: **مجازاً** مقام و مرتبه (۲) رنج و سختی ← و

(۳) زیبایی حکایت یوسف به خاطر **ظاهر** او نیست بلکه از جهت **نیک رفتاری** (اوست)

(۴) **است** به قرینه‌ی **معنوی حذف شده** است. [زیرا توجه به معنی جمله حضور آن را درک می‌کنیم]

(۵) حسن ظاهر اخلاق و رفتار خوب

در قرآن، قصه‌ها بسیار است و لکن قصه یوسف (ع) نیکوترین قصه‌هاست. **پلا و زیان** در این جا **شگفت‌آور** این قصه، **عجب‌ترین** قصه‌هاست؛ زیرا که در میان دو ضد جمع بود: هم (فرقت) بود و هم (وصلت) هم **مخنت** بود، هم **شادی**؛ هم (راحت) بود، هم (آفت) هم **وفا** بود، هم **جفا** (در بدایت) بند و چاه بود، (در نهایت) **تخت و گاه** بود؛ پس چون در او این چندین اندوه و **طرب** بود، در نهاد خود **شگفت و عجب** بود. **شادمانی و آسایش**

گفته‌اند «نیکوترین»، از بهر آن بود که یوسف **صدیق**، وفادار بود و یعقوب خود او را به صبر آموزگار بود، و زلیخا در عشق و درد او بی‌قرار بود، و اندوه و شادی در این قصه بسیار بود، و خبردهنده از او، **ملک جبار** بود. **در لغت: صاحب، در این جا خداوند**

(۳) **قصه** حال یوسف را نیکو نه از **حسن** صورت او گفت، بلکه از **حسن سیرت** او گفت؛ زیرا که نیکو خو، بهتر از هزار بار از نیکو رو؛ نبینی که یوسف را از روی نیکو، بند و زندان آمد و از خوی نیکو، امر و فرمان آمد؟ از روی نیکوش حبس و چاه آمد، و از خوی نیکوش تخت و گاه آمد. **دستور پیامبر (از جانب پروردگار)** (۵) پادشاه عالم، خبر که داد در این قصه، از **حسن سیرت** او داد، نه از **حسن صورت** او داد؛ تا اگر نتوانی که صورت خود را چون صورت او گردانی؛ باری، بتوانی که سیرت خود را چون سیرت او گردانی. **در اینجا: دست کم**

آنکه گفتیم سیرتش نیکوترین سیرت‌ها بود، از بهر آنکه در مقابله جفا، وفا کرد و در مقابله زشتی، آستی کرد و در مقابله لئیمی، کریمی کرد. **گذشت**

برادران یوسف، چون او را از **زیادت نعمت** دیدند، و یعقوب را بدو **میل و عنایت** دیدند، آهنگ **کید** و مکر و **عداوت دشمنی** کردند تا مگر او را هلاک کنند و عالم از آثار وجود او پاک کنند. **تدبیر** برادران بر خلاف **تقدیر رحمان** آمد. **ملک** تعالی او را **دولت** بر دولت زیادت کرد و مملکت و نبوت، زیادت بر زیادت کرد، تا عالمیان بدانند که هرگز **کید کایدان** با خواست خداوند غیب‌دان برابر نیاید! **قف...**

تفسیر سوره یوسف (ع)، احمد بن محمد بن زید طوسی

چاه و جلال، نیک بختی، اقبال

- ۶۶- همه گزینه‌ها به‌جز گزینه ... با بیت زیر قرابت مفهومی دارند.
- «گفتم زمان عشرت، دیدی که چون سرآمد / گفتم خموش حافظ، کاین غصه هم سرآید»
- (۱) روزگار طرب و نوبت غم می‌گذرد / ماتم و سوز جهان زود ز هم می‌گذرد
- (۲) غم از شادی بزاید شادی از غم / چه غم دارم که غیر از غم ندارم
- (۳) روز شادی رفت زود و غم رسید / برنیاید دیر کاین هم بگذرد
- (۴) صباح مستی و شام خمار می‌گذرد / خوشی و ناخوشی روزگار می‌گذرد

کارگاه متن پژوهی

قلمرو زبانی

- ۱ با توجه به متن درس، معادل معنایی کلمه های زیر را بنویسید.
دولت (.....) کریمی (.....) لئیمی (.....)
- ۲ کدام قسمت جمله زیر، حذف شده است؟ چگونه به نبود آن پی بردید؟
«نیکوخوا، بهتر هزار بار از نیکو رو.»
- ۳ در فارسی معیار و رایج، برخی واژه‌ها به دو شکل، تلفظ می‌شوند؛ نظیر «مهربان، مهربان». در گفتار عادی، از هر دو گونه تلفظی می‌توان استفاده کرد، اما در شعر، با توجه به وزن و آهنگ، باید تلفظ مناسب را انتخاب کرد.
در متن درس، **واژه‌های دو تلفظی** را بیابید.

قلمرو ادبی

- ۱ در بند ششم متن درس (این قصه عجیب‌ترین....)، کدام نوع از روابط معنایی واژه‌ها، بر زیبایی سخن افزوده است؟
- ۲ در جمله زیر، دو رکن اصلی تشبیه (مشبه و مشبه‌به) را مشخص کنید.
«قرآن مانند است به بهشت جاودان.»
- ۳ در عبارت زیر، کدام واژه‌ها «جناس» دارند؟
«در مقابله جفا، وفا کرد و در مقابله زشتی، آشتی کرد.»
- ۴ به واژه‌هایی که در پایان دو جمله بیابند و از نظر صامت‌ها و مصوت‌های پایانی، وزن یا هردوی آنها هماهنگ باشند، کلمات «**مُسَجَّع**» و به آهنگ برخاسته از آنها «**سجع**» می‌گویند.
دو عبارت **مُسَجَّع** از متن درس بیابید و ارکان سجع را مشخص نمایید.

۶۷- کدام عبارت، فاقد «سجع» است؟

- ۱) ملک‌زاده‌ای را شنیدم که کوتاه بود و حقیر و دیگر برادران بلند و خوب روی.
- ۲) مال از بهر آسایش عمر است نه عمر از بهر گرد کردن مال.
- ۳) رعیت پلدان از مکاید ایشان مرعوب و لشکر سلطان مغلوب.
- ۴) نیک بخت آن که خورد و کشت و بدبخت آن که مرد و هشت.

قلمرو فکری

- ۱ به چه دلیل نویسنده معتقد است که: «مَثَلُ قرآن، مَثَلُ آبِ روان است.»؟
- ۲ کدام بخش از متن درس، به مفهوم آیه شریفه «و مَكْرُوا و مَكْرَالله و الله خیر الماکرین.» (آل عمران، آیه ۵۴) اشاره دارد؟
- ۳ هر یک از بیت‌های زیر، با کدام عبارت درس، ارتباط معنایی دارد؟

خدمت حق کن به هر مقام که باشی خدمت مخلوق افتخار ندارد عطار

صورت زیبایی ظاهر هیچ نیست ای برادر، سیرت زیبا بیار سعدی

۴ دربارهٔ ارتباط مفهومی دو عبارت زیر، توضیح دهید.

صبر کن، و لله اعلم بالصواب { آرد آرژورانه } «الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ» .
بردباری ← کشایش

یعقوب، خود او را به صبر آموزگار بود.

۵

۶۸- واژه‌های کدام گزینه، همگی دو تلفظی هستند؟

- ۱) یادگار، استوار، آموزگار
- ۲) روزگار، کدخدا، زورمند
- ۳) رایگانی، مهرجو، روزمزد
- ۴) دودمان، مهربان، تندگو

۶۹- در کدام گزینه، نوع رابطهٔ گروه‌واژه‌ها، با بقیهٔ گزینه‌ها تفاوت دارد؟

- ۱) سودا و اندیشه، عشرت و خوش‌گذرانی
- ۲) محنت و اندوه، غنا و سرود
- ۳) طهارت و پاکی، ریش و زخمی
- ۴) غنی و مستغنی، حقیقت و مستحق

(۱) یاد معشوق، هر زیبایی را در چشم عاشق بی ارزش می کند

(۲) پیمان عشق تو = پریدن از همه کس و

(۳) درد شیرین عشق < زیبایی ها و خوشی های ریوی

نمیتواند شکستن
نمیتواند خوب و دلکش

(۴) فعل: شایسته است

(۵) هیچ برای عاشق حقیقی نیست

شعرخوانی بوی گل و ریحان ها

- عاشق
۱ وقتی دل سودایی، می رفت به بتان ها
مدهوش
بی خوشبختیم کردی، بوسه گل و ریحان ها
ک: شکوفایی
که نعره زدی بلبل، که جامه دیدی گل
(۱) با یاد تو افتادم از یاد برفت آنها،
ک: من را درگیر خود کرده است
(۲) تا عهد تو در بستم عهد همه بگشتم
بعد از تو روا باشد نقص همه پیمان ها،
(۳) کوه نظری باشد، رفتن به گلستان ها،
(۴) گر در طلبت رنجی ما را برسد شاید
(۵) چون عشق حرم باشد، سهل است بیابان ها،
می گویم (بعد از من گویند به دوران ها)
کلیات اشعار، غزلیات، سعدی
۳ جمله

درک و دریافت

- ۱ تناسب های آوایی، برجسته ترین ویژگی این شعر است، هنگام خواندن شعر، آهنگ و موسیقی ویژه ای به گوش می رسد و سبب دلنشینی و شورانگیزی بیشتر می شود. با تقسیم بیت ها به پاره های موسیقایی، شعر را بازخوانی کنید.
- ۲ چرا این سروده، در ادب غنایی جا می گیرد؟

۷۰- عبارت «نیکو، نیکو، نیکو» بهتر هزار بار از نیکو رو» با کدام گزینه قرابت ندارد؟

- (۱) صورت زیبای ظاهر هیچ نیست
(۲) آب و رنگ صورت ظاهر دو روزی بیش نیست
(۳) نه اندر صورت خوب است زیب مرد و نیکویی
(۴) فلک از دور همی دیدش کی دانست او
- ای برادر سیرت زیبا بیار
حسن اخلاق جمیل از روی زیبا بهتر است
ولیکن در خوی خوب است خوبی مرد و در دانش
که نه با صورت خوب است و نه با سیرت پاک

www.my-dars.ir

۷۱- عبارت «الصبر مفتاح الفرج» با همهٔ ابیات، به جز بیت تناسب مفهومی دارد.

(۱) منشین ترش از گردش ایام که صبر	تلخ است ولیکن بر شیرین دارد
(۲) به صبر از بند گردد مرد رسته	که صبر آمد کلید بند بسته
(۳) من صبر بیش از این نتوانم ز روی او	چند احتمال کوه توان بود کاه را
(۴) هست مر هر صبر را آخر ظفر	هست روزی بعد هر تلخی شکر

ادبیات غنایی

تحلیل فصل و کوزه شاد

در این فصل متن‌های «مهر و وفا»، «جمال و کمال» و «بوی گل و ریحان‌ها» را خواندیم. همان‌گونه که دیدیم، موضوع این متن‌ها بیان عواطف و احساسات شاعر یا نویسنده دربارهٔ دوستی، محبت، عشق، شادی و برخی مفاهیم عمیق عرفانی است. به آثاری (شعر یا نثر) که چنین درون‌مایه‌ای دارند، «ادبیات غنایی» گفته می‌شود. ادبیات غنایی، اشعار و متونی است که احساسات، عواطف شخصی، حالات عاشقانه و امید و آرزویی را بیان می‌کند. در ادبیات فارسی، موضوع‌های غنایی با مفاهیمی همچون: عشق، عرفان، مرثیه، مناجات و گلایه و شکایت، معمولاً در قالب‌های شعری غزل، مثنوی و رباعی و نیز در قالب نثر نوشته می‌شود.

۷۲- بیت «صورت زیبای ظاهر هیچ نیست ای برادر سیرت زیبا بیار» با کدام بیت قرابت مفهومی دارد؟

(۱) عاقبت گرگ زاده گرگ شود	گر چه با آدمی بزرگ شود
(۲) معنی مرد به از نقش که بر هیچ عدو	آن سواری که به نقش است نبینی ظفرش
(۳) راستی موجب رضای خداست	کس ندیدم که گم شد از ره راست
(۴) پرتو نیکان نگیرد هر که بنیادش بد است	تربیت نا اهل را چون گردکان بر گنبد است

۷۳- در کدام بیت «جهش ضمیر» صورت گرفته است؟

- (۱) من که دائم سرگران بودن ز لطف اندکت
- (۲) به تدبیر رستم درآید به بند
- (۳) زبانت درکش ای حافظ زمانی
- (۴) به یک هفته نقدش به تاراج داد

این زمان زان لطف اندک می‌کنم بسیار یاد
که اسفندیارش بخت از کمند
حدیث بی زبانان بشنو از نی
به درویش و مسکین و محتاج داد

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir